

Жанна Миколаївна ДОВГАНЬ

доктор економічних наук,
професор кафедри банківського менеджменту та обліку,
Тернопільський національний економічний університет

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Анотація

У статті поглиблено теоретичні засади забезпечення фінансової стабільності, запропоновано комплексне визначення категорії фінансової стабільності, здійснено розмежування понять “фінансова стабільність банківської системи” та “фінансова стійкість банківської системи”, охарактеризовано основні тенденції появи та прояву ризиків порушення фінансової стабільності банківської системи, узагальнено систему індикаторів фінансової стабільності банківської системи.

***Ключові слова:** фінансова стабільність, фінансова стабільність банківської системи, управління системним ризиком, індикатори фінансової стабільності.*

Жанна Николаевна ДОВГАНЬ

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ФИНАНСОВОЙ СТАБИЛЬНОСТИ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ

Аннотация

В статье углубленно теоретические основы обеспечения финансовой стабильности, предложено комплексное определение категории финансовой стабильности, осуществлено разграничение понятий "финансовая стабильность банковской системы" и "финансовая устойчивость банковской системы", охарактеризованы основные тенденции появления и проявления рисков нарушения финансовой стабильности банковской системы, обобщенно систему индикаторов финансовой стабильности банковской системы.

***Ключевые слова:** финансовая стабильность, финансовая стабильность банковской системы, управление системным риском, индикаторы финансовой стабильности.*

ZhannaDOVHAN

Doctor of Economic Sciences, associate professor,
Department of Banking Management and Accounting
Ternopil National Economic University

ECONOMIC ESSENCE OF FINANCIAL STABILITY OF THE BANKING SYSTEM

Abstract

Background. Financial stability and its security is one of the main problems of economic policy. Sustainability of the financial system is of prime importance, as is the key to raising the general income level of the country and welfare of citizens. Financial stability reflects the systemic nature of the current economic processes: the relationship of financial credit and real sectors of

economy, the ability of the national economy to finance the economies of other countries and financial relations between different sectors of the real economy. Given the complexity of all these relationships, achieving and maintaining an acceptable level of financial stability requires an integrated approach to develop appropriate policy measures.

Purpose. The aim of the article is to deepen the theoretical and methodological principles to understand the content of the financial stability of the banking system.

Results. Theoretical principles of providing the financial stability are studied deeply. Complex determination of category of financial stability is offered. During the financial stability of the banking system is offered to understand a dynamic state, and the impact of any disruption on individual elements or systems in general, not stirred sin exercise effective redistribution of financial resources management and quality functioning of the payment system. The differentiation of concepts "financial stability of the banking system" and "financial firmness of the banking system" is carried out in the paper. In particular, unlike the financial firmness oriented to providing of the optimal state of the banking system upon the certain date or implementation of certain norms, financial stability is an orientation on providing of favorable terms for development of the banking system, prognostication of dynamic tendencies of increase and avoidance of bank crises in the future. The basic tendencies of appearance and display of risks of violation of financial stability are described. The use of effective management system risks, inclusive with efforts of participants of market through a private risk-management and state regulators will give an opportunity to minimize probability of development of financial crisis, and as a result will provide financial stability of the banking system. There are methods of quantitative estimation of financial stability of the banking system, among that is an analytical method of estimation with the use of far of financial indicators. The indicators of financial stability present the necessary statistical basis for a macro prudential analysis, during realization of testing of stress, and also in development of the systems of the early warning (early warning systems).

Conclusion. Providing of financial stability of the banking system is basis of stability of the financial system of the state that, in turn, creates soil for stability of national economy. Therefore for providing of financial stability of the banking system formulations of complex determination of concept to financial stability that takes into accountant communication and inter conditionality between the real and financial sectors of economy and influence of macroeconomic politics on indexes bank to the sector are important; an estimation of financial stability of the banking system is in the context of both avoidance of financial crises and from the point of view of management a system risk; realization of analysis of features of the methodical going near the choice of basic indicators of financial stability bank.

Keywords: financial stability, financial stability of the banking system, risk management system, indicators of financial stability.

JELClassification: G21

Постановка проблеми. Упродовж останніх років фінансова стабільність та вирішення проблеми її забезпечення перетворилося на одне з найголовніших завдань економічної політики держав. Стійкий розвиток фінансової системи країни має первинне значення, оскільки є запорукою підвищення загального рівня доходів країни і добробуту громадян. Окремі центральні банки і міжнародні фінансові установи, включаючи МВФ, Світовий банк і Банк міжнародних розрахунків, публікують періодичні доповіді з питань фінансової стабільності, її забезпечення стало важливим напрямом їх діяльності.

Не дивлячись на численні спроби уніфікувати трактування поняття «фінансова стабільність», до цього часу не існує загальноприйнятої моделі або аналітичного механізму для її оцінки чи виміру.

Широка сфера його застосування і неоднорідність охоплюваних елементів підвищують складність кількісної оцінки рівня фінансової стабільності. Окрім цього, дане поняття відображає системний характер сучасних економічних процесів: взаємозв'язок фінансово-кредитного і реального секторів економіки, фінансів національної економіки з фінансами економік інших країн, а також фінансові зв'язки між окремими секторами реальної економіки. Враховуючи складність усіх зазначених взаємозв'язків, досягнення і підтримка прийнятного рівня фінансової стабільності потребує комплексного підходу до вироблення відповідних заходів економічної політики. Тому це потребує більш ґрунтовного розкриття економічного змісту поняття “фінансова стабільність”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем фінансової стабільності приділили увагу такі зарубіжні вчені, як: Н. Веллінк, В. Дуйзенберг, П. Каллаур, Е. Крокет, Е. Лярж, Ф. Мишкін, Х. Мінські, Дж. Соларж, Р. Фергюсон, М. Фут, Дж. Чант, А. Шварц, Дж. Шиназі та інші. Заслужують на увагу результати досліджень вітчизняних науковців у сфері забезпечення фінансової стабільності банківської системи, зокрема: О. Барановського, Т. Васильєвої, В. Геєця, О. Дзюблюка, В. Козюка, А. Кузнецової, В. Міщенко, Л. Примостки, Т. Смовженкота інших. Водночас об'єктивна необхідність подальшого поглиблення концептуальних, методологічних і прикладних досліджень у цьому напрямі пов'язана, насамперед, із необхідністю уточнення сутності та особливостей забезпечення фінансової стабільності банківської системи, конкретизації індикаторів її оцінювання.

Метою статті є поглиблення теоретико-методологічних засад до розуміння змісту фінансової стабільності банківської системи.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий сектор є однією з підсистем державної економіки, найважливішим елементом якого є банківська система. Банківська система є основою функціонування держави, інструментом проведення будь-яких внутрішньодержавних та міждержавних розрахунків.

Об'єктивна потреба у створенні та забезпеченні ефективного функціонування банківської системи зумовлюється тим, що це є основою створення здорової фінансової системи країни, що в свою чергу сприяє налагодженню ефективних фінансово-економічних зв'язків в країні та за її межами. У контексті значної ролі, яку виконує банківська система у державному механізмі суспільного відтворення, вона має відповідати цілому ряду вимог, зокрема бути фінансово стабільною.

Поняття фінансової стабільності є складним тому, що воно охоплює всі сектори національної економіки та фінансової системи. Адже зміна фінансового стану будь-якого із секторів реальної економіки чи компонентів фінансової системи впливає на фінансову стабільність економіки загалом.

Проблемою забезпечення фінансової стабільності особливо активно почали займатися у 1990-х роках ХХ століття. В цей час лібералізація руху капіталу, інтернаціоналізація фінансових ринків та інші процеси економічної глобалізації, які спостерігалися у багатьох країнах, продемонстрували небезпеку фінансових дисбалансів і можливість швидкого розвитку фінансових

криз. На цьому фоні й посилилася актуальність проблеми забезпечення фінансової стабільності загалом, стабільності фінансових відносин усіх секторів економіки, а також зниження ймовірності системної фінансової дестабілізації [1, с.224].

Незважаючи на те, що широка академічна дискусія щодо сутності фінансової стабільності триває вже достатньо довго, загально визнаного визначення фінансової стабільності досі не існує. Так, фінансова стабільність може мати обернене визначення - як відсутність фінансової нестабільності.

Проте формулювання позитивної дефініції є необхідним для розробки рамок моніторингу ключових секторів на предмет виявлення ознак потенційних загроз. Чітке визначення може також сприяти зниженню репутаційних ризиків та проблем морального ризику, що виникають з причини нерозуміння функцій та повноважень центрального банку щодо фінансової стабільності та виступати фундаментальним блоком аналітичної структури, створеної для вимірювання, моніторингу та гарантування стабільності фінансової системи.

Таким чином, на сучасному етапі сформувалися два основні напрямки в економічній літературі в контексті визначення фінансової стабільності: (1) спрямовані на визначення фінансової нестабільності [2; 3; 4; 5]; (2) спрямовані на визначення фінансової стабільності [6; 7; 8; 9].

Зокрема, Ф. Мишкін стверджує, що «фінансова нестабільність виникає, коли шоки фінансової системи перешкоджають інформаційним потокам таким чином, що унеможливають здатність фінансової системи виконувати свою функцію зі спрямування фінансових ресурсів в напрямку найбільшої інвестиційної ефективності» [5]. В свою чергу, Е. Девіс визначає фінансову нестабільність як «підвищення ризику настання фінансової кризи» [4]. Власне, фінансова криза трактується як «значний колапс фінансової системи, що викликає неспроможність виконувати платежі чи ефективно розміщувати кредитні кошти». Водночас автор стверджує, що питання волатильності цін на активи має бути виключене з цього визначення, та припускає, що системний ризик може виявлятися у формі порушення ліквідності ринку та руйнації ринкової інфраструктури.

Тобто, фінансову нестабільність варто розглядати як порушення балансу ризиків у фінансовій системі, при якому фінансові посередники не мають можливості виконувати взяті на себе зобов'язання, а реальний сектор економіки відчуває постійний вплив негативних шоків, що передаються через фінансову систему, яка, з огляду на умови, не може саморегулюватися.

Найбільш комплексне визначення фінансової стабільності запропонував Г. Дж. Шиназі, який присвятив цій проблематиці кілька фундаментальних досліджень. На думку вченого, «фінансова стабільність – це не лише відсутність криз. Фінансову систему можна вважати стабільною, якщо вона: 1) полегшує ефективний розподіл економічних ресурсів у просторі і в часі, а також інші фінансово-економічні процеси (наприклад, заощадження та інвестування коштів, кредитування, утворення та перерозподіл резервів ліквідності, формування цін на активи, і, насамкінець – накопичення багатства і

зростання обсягів виробництва); 2) дає змогу оцінювати та розподіляти фінансові ризики, а також здійснювати управління ними; 3) зберігає здатність виконувати ці важливі функції навіть в умовах зовнішніх екстерналій або при посиленні економічних диспропорцій»[10, с. 18]. У його визначенні, на відміну від інших, наголошено на особливому аспекті досягнення фінансової стабільності, а саме на оцінюванні ризиків та управлінні ними.

Варто зазначити, що в економічній літературі та в практиці управління банківською діяльністю часто спостерігається ототожнення понять “фінансова стабільність банківської системи” та “фінансова стійкість банківської системи”, проте відмінність між ними існує.

На нашу думку, необхідно чітко розмежовувати ці два поняття, оскільки вони несуть різне змістовне навантаження. Так загалом, у словниках поняття “стабільність” трактується як[11]:

- стійкість, міцність, постійність;
- стійкість, встановленість на певному рівні, постійність, незмінність.

Однак ці підходи до визначення стабільності не враховують одного принципово важливого фактора – часу. Іншими словами, стабільність необхідно розглядати не як статичне поняття (хоча в певному сенсі воно є таким), а як динамічну економічну категорію.

З філософської точки зору, час розглядають як нескінченний та необоротний рух лише в одному напрямку – із минулого у майбутнє, в структурі якого відбуваються всі фактичні процеси буття. Тобто основна ідея розгляду категорії “час” в контексті стабільності полягає у взаємообумовленості та взаємозалежності між попереднім, теперішнім і майбутнім станом економічної системи. Саме виходячи із такого розуміння часу, з’являється можливість розглядати стабільність як здатність певної системи перебувати у стані стійкої рівноваги та підтримувати такий свій стан під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів при зміні одного стану системи іншим.

Поняття «стабільності» є набагато ширшим по відношенню до «стійкості» і дозволяє розглянути циклічність економічного розвитку, а також прояви впливу чинників регулювання банківської системи економіки і наслідки зовнішньоекономічних шоків та фінансових потрясінь.

Фінансова стабільність банківської системи, на відміну від фінансової стійкості, – це поняття, яке визначає функціонування банківської системи у довгостроковій перспективі. Її слід розуміти як відсутність перешкод у динамічному розвитку банківської системи з метою ефективного виконання ролі фінансового посередника в економіці. Водночас фінансова стійкість банківської системи – це поняття, яке визначає стан її функціонування у короткостроковій перспективі, зокрема, як спроможність банківських установ на певну дату максимально ефективно та з мінімальним ризиком трансформувати свої ресурси (персонал, фінансові ресурси, активи, обладнання та інформаційні технології) для виконання своїх функцій у ринковому середовищі попри вплив зовнішніх і внутрішніх чинників.

Тобто, якщо фінансова стійкість орієнтована на забезпечення оптимального стану банківської системи на певну дату чи виконання певних нормативів – «показник стану», то фінансова стабільність орієнтовна на забезпечення сприятливих умов для розвитку банківської системи, прогнозування динамічних тенденцій зростання і уникнення криз у майбутньому – «показник розвитку».

Науково-методичні підходи до визначення фінансової стабільності банківської системи наведені у табл. 1. Кожен із виокремлених у табл. 1 підходів характеризує лише окрему сторону сутності поняття «фінансова стабільність банківської системи».

Таблиця 1

**Науково-методичні підходи до визначення сутності поняття
“фінансова стабільність банківської системи”**

Автор, джерело	Сутність підходу
Фінансова стабільність у загальноекономічному значенні	
К. Стемпень [12]	Фінансову стабільність банківської системи у загальному значенні слід розуміти як відсутність перешкод у її фінансовій діяльності або як існування тривалої і динамічної рівноваги на взаємопов'язаних фінансових ринках
В.В. Коваленко [13]	Фінансова стабільність банківської системи – міра повноти та якості розв'язання завдання, поставленого перед банківською системою, виконання нею своєї місії, що забезпечує досягнення позитивного фінансового результату. Фінансова стабільність характеризує фактичний ступінь досягнення результату
Т. Падо-Шіопа [14]	Фінансова стабільність банківської системи – це стан, за якого система спроможна витримувати порушення, при цьому не допускаючи кумулятивних процесів, які можуть завдавати шкоду заощадженням для інвестування й обробки платежів у економіці
Й.К. Соляж [15]	Фінансова стабільність банківської системи залежить від рівня конкуренції, яка існує на фінансовому ринку, від інституційної структури банківської системи та від дієвості самих банків
Г. Херреро, Н. Симон [16]	Фінансова стабільність банківської системи тісно пов'язана із виникненням банківських криз та слабкою зміною ціни активів
Фінансова стабільність банківської системи в контексті банківських ризиків	
Й.К. Соляж [15]	Фінансова стабільність банківської системи – це її здатність зберігати фінансову ліквідність та здатність окремих банків покривати за рахунок власних ресурсів збитки і ризик, який є невід'ємною складовою їх діяльності
А.П. Шпіка [17]	Фінансова стабільність банківської системи – це процес, що включає достовірну оцінку фінансових ризиків та ефективну систему управління ними, використовуючи новаторський підхід
О.І. Барановський [24]	Фінансова стабільність банківської системи може бути порушеною результатом невиконання банками вимог чинного законодавства, що, у свою чергу, призводить до виникнення ризиків у їхній діяльності

Включення фінансової стабільності банківської системи до інших макроекономічних показників	
В. Козюк[1]	Глобальна фінансова стабільність – це розвиток фінансового сектора, який сприяв би довгостроковому зростанню глобальної економіки в цілому, забезпечив безперешкодне фінансування дефіцитів платіжних балансів із приватних джерел, створив рамкові умови для запобігання кризовим ситуаціям у фінансово-банківській і валютно-курсній сферах окремих країн та їх поширенню в інші країни за збереження принципу мобільності капіталів для алокаційної ефективності економіки та гнучкості валютних курсів як фактора уникнення суперечливих монетарних цілей центробанків
А.А. Бахолдін[19]	Збереження грошової стабільності банківської системи забезпечує необхідні умови для досягнення фінансової стабільності, оскільки незмінність цінних пропорцій і збалансування макроекономічних параметрів є важливими передумовами для стабільності економіки. Збереження фінансової стабільності, яка забезпечує умови для стійкої роботи фінансових ринків та інституцій, надійного функціонування платіжної системи й системи нагляду, доцільно розглядати як передумову грошової стабільності

Здебільшого науковці дане поняття розглядають через призму створення такого ефективного механізму, який би запобігав появі фінансових шоків, що, у свою чергу, спричиняють виникнення банківських криз, та який сприяв би досягненню стабільних темпів економічного зростання. Однак при цьому немає універсального визначення, в якому розкривалися б основні завдання, критеріальні ознаки та індикатори оцінки фінансової стабільності банківської системи.

Зважаючи на це, ми підтримуємо визначення фінансової стабільності банківської системи, запропоноване О.І. Барановським [24, с. 78], в якому автор її визначає як здатність протистояти зовнішнім і внутрішнім впливам, зберігаючи стійку рівновагу і надійність, тобто характеризує якісний стан банківської системи в динаміці. Іншими словами, на думку автора, стабільність має дві важливі характеристики: стійку рівновагу (збалансований стан, за якого відсутня тенденція до зміни) і надійність. Отже, на думку вченого, фінансову стабільність банківської системи слід розуміти як відсутність перешкод у її функціонуванні для здійснення нею ролі фінансового посередника в економіці.

Нами пропонується трактувати фінансову стабільність як здатність банківської системи підтримувати необхідний рівень основних фінансових індикаторів, зберігати стійку рівновагу, покривати за рахунок власних коштів можливі банківські ризики та витрати, пов'язані із ними в умовах несприятливого зовнішнього середовища. Іншими словами, це такий динамічний стан банківської системи, за якого вплив будь-яких шоків на окремі елементи чи систему загалом не заважає здійснювати ефективний перерозподіл фінансових ресурсів в економіці та забезпечувати якісне функціонування платіжної системи.

Перевагою запропонованого підходу є його комплексність, тобто охоплення основних напрямків діяльності системи. Проте такий підхід передбачає суттєві обмеження щодо кількісного визначення фінансової стабільності банківської системи.

Оскільки стабільність банківської системи визначає стабільність економічного середовища, в якому функціонують банки, то досягти цієї якісної характеристики неможливо без забезпечення стабільної діяльності банківського сектору загалом та окремих банків зокрема.

Так, за визначенням Г.Дж. Шиназі [10], банківський сектор може вважатися стабільним, якщо він:

- полегшує ефективний розподіл фінансових ресурсів як у просторі, так і у часі;
- дозволяє здійснювати оцінку, котирування, розподіл та управління фінансовими ризиками;
- зберігає здатність виконувати ці найважливіші функції навіть за умов зовнішніх потрясінь або посилення диспропорцій.

Тобто, під фінансовою стабільністю банків розуміють забезпечення заходів щодо попередження або мінімізації ризиків фінансових втрат у результаті здійснення банківських операцій[10]. Проблеми оцінки рівня фінансової стабільності у кількісному чи якісному вираженні також потребують особливої уваги. Зазвичай, з цією метою використовують наступні методики прогнозування та оцінки:

- при розрахунку показників, що характеризують темпи інфляції (грошової стабільності), традиційною є процедура розробки перспективного планового показника;
- при розрахунку показників власне фінансової стабільності зазвичай використовують метод побудови прогнозів, основою якого є стрес-тестування, різноманітні види моделювання, експертні оцінки.

На відміну від фінансової стійкості, орієнтованої на забезпечення оптимального стану банківської системи на певну дату чи виконання певних нормативів, фінансова стабільність орієнтовна на забезпечення сприятливих умов для розвитку банківської системи, прогнозування динамічних тенденцій зростання і уникнення банківських криз у майбутньому.

На думку експертів Міжнародного валютного фонду, можна стверджувати, що в країні є ознаки банківської кризи, якщо проявляється хоча б один із перелічених нижче чинників [20, с. 87]:

- проблемні активи банків становлять більше, ніж 2% ВВП;
- необхідна сума коштів для стабілізації роботи банківської системи перевищує 2% ВВП;
- масовий характер націоналізації банківському секторі, замороження депозитів, уведення «банківських канікул»;
- центральний банк гарантує виплати населенню за депозитами, не маючи матеріального забезпечення наданих гарантій.

Отже, поняття фінансової стабільності часто розглядається в контексті

уникнення фінансових криз, проте варто також відзначити її роль з точки зору *управління системним ризиком*, який може бути визначений як ризик суттєвого порушення стабільності фінансової системи, що може призвести до значних негативних наслідків для реальної економіки. Джерелами системного ризику можуть бути ефекти поширення фінансових дисбалансів через наявність взаємозв'язків між фінансовими інституціями (як, наприклад, у випадку банкрутства LehmanBrothers у 2008 році), ендогенні процеси накопичення та розгортання фінансових дисбалансів (наприклад, бульбашок цін на активи або ринкових шоків на товарних ринках). Системні ризики відображають проблеми, які виникають в умовах, коли раціональна поведінка кожного окремого суб'єкта фінансової системи створює небажані наслідки для системи в цілому. Прикладами такої поведінки є поведінка «натовпу» або надмірна з точки зору підтримки фінансової стабільності ринкова конкуренція, що заохочує схильність до ризику та виникнення проблеми «морального ризику».

Якщо управління системними ризиками здійснюється досить успішно, включно із зусиллями учасників ринку через приватний ризик-менеджмент (перша «лінія оборони») та державних регуляторів (банківський нагляд та регулювання, ринковий нагляд, системний ризик-менеджмент), імовірність розгортання фінансової кризи буде суттєво знижено.

Зважаючи на значні фіскальні, економічні та соціальні втрати від фінансових криз, на національному рівні багато центральних банків та регуляторних інституцій також посилили увагу до питань фінансової стабільності, створивши відповідні підрозділи та запровадивши регулярну публікацію звітів про фінансову стабільність, що фокусуються на оцінці потенційних факторів ризику.

Міжнародні організації також доклали значних зусиль при розробці Міжнародних стандартів та принципів оцінки фінансової стабільності, що фактично є компіляцією найкращих практик у різних сферах економіки, що відповідають за підтримання фінансової стабільності. Значна частка цих зусиль була спрямована на посилення інфраструктури фінансового сектору (законодавча база, фінансовий нагляд, облік, аудит та фінансова звітність). Триває розробка фінансових показників, що могли б виступати індикаторами попередження щодо можливих проблем в національній економіці.

При розробці набору необхідних індикаторів фінансової стабільності та його наступному аналізі акцент, як правило, здійснюється на 6-ти основних секторах:

- *реальний сектор* (зростання ВВП, стан бюджетно-податкової системи, інфляція). Показник зростання ВВП відображає здатність економіки створювати додану вартість та її схильність до перегріву. Фіскальна позиція уряду віддзеркалює його здатність знайти джерела фінансування витрат, що перевищують доходи (та поєднана з цим вразливість країни до відсутності джерел фінансування). Інфляція може виступати індикатором структурних проблем в економіці;

-
- *корпоративний сектор*, ризикованість якого може бути оцінена через коефіцієнти левереджута витрат, схильність до валютного ризику;
 - *сектор домогосподарств*, стійкість якого може бути оцінена через чисті активи або чистий дохід у розпорядженні (доходи «мінус» споживання та витрати на сплату та обслуговування боргу), їх здатність витримувати (неочікувані) економічні спади;
 - *зовнішній сектор*, що враховує динаміку реального обмінного курсу, міжнародні резерви, стан поточного рахунку, міжнародні потоки капіталу, а також строкові та валютні дисбаланси. Ці змінні залежать від раптових змін напрямків потоків капіталу, втрати експортної конкурентоспроможності, довгострокової стійкості зовнішніх джерел фінансування боргу;
 - *монетарний сектор*, який характеризується динамікою монетарних агрегатів, реальних процентних ставок, ризиків банківського сектору, капіталу та показників ліквідності банків, якості їх кредитного портфелю, кредитних рейтингів тощо;
 - *фінансові ринки*, які включають, зокрема, індекси фондових ринків, корпоративні спреди, премії ліквідності та волатильності. Високі значення ризикових спредів можуть свідчити про зниження схильності інвесторів до ризиків та можливі проблеми з фінансуванням для решти економіки.

Одним з подібних прикладів є набір (основний та додатковий) *Індикаторів фінансової стабільності* (Financial Soundness Indicators), розроблений та рекомендований до використання МВФ, що відображає рівень фінансової стабільності економіки [21].

Таким чином, існують методи кількісної оцінки фінансової стабільності банківської системи, серед яких – аналітичний метод оцінки з використанням значної кількості фінансових індикаторів (табл. 1.2). Індикатори фінансової стабільності становлять необхідну статистичну основу для макропруденційного аналізу, при проведенні стрес-тестувань, а також у розробці систем раннього попередження (early warnings systems).

Крім того, тривають спроби побудувати єдиний агрегований вимірник, який може виступати індикатором ступеню фінансової нестабільності чи тиску з боку найбільш вразливих його елементів, як з боку окремих науковців, так і центральних банків. Побудова даних вимірників може відбуватися за різною методологією та на основі різних індивідуальних вибірок даних. Комбіновані кількісні вимірники стабільності фінансової системи є привабливими, оскільки надають можливість відповідальним особам та учасникам ринку: (а) краще відстежувати рівень стабільності фінансової системи; (б) передбачати джерела та причини появи фінансового тиску та (в) здійснювати більш ефективні комунікації щодо можливих наслідків його загострення. Підхід до розвитку таких вимірювань стабільності фінансової системи еволюціонував з часом відповідно до зміщення ключової точки з траєкторії мікропруденційного до макропруденційного виміру фінансової стабільності.

В основу концепції стабільності банківської системи покладено принцип визначення відповідного діапазону в рамках певного континууму, тобто певної

множини похідних, що піддаються спостереженню та виміру стосовно того, наскільки ефективно банківський сектор виконує свої основні функції.

Таблиця 1.2

Аналітичний метод оцінки фінансової стабільності банківської системи

Рівень Показника	Вид	Підвид	Показник	
І рівень. Характеристика зовнішнього середовища функціонування банківської системи	Показники, що характеризують економіку держави та її зв'язок із банківською системою	Показники, що відображають інфляційний процес	Індекс споживчих цін	
			Інфляційні очікування	
		Показники ВВП	Кількісні показники	ВВП у абсолютному вимірі
				Темп зростання ВВП
			Якісні показники	Структура ВВП
				Показники зростання інвестиційних вливань в економіку
		Показники торговельного балансу	Структура імпорту	
			Структура експорту	
		Показники місця банків в макросередовищі держави	Питома вага банківського сектора економіки у виробництві товарів та надання послуг	
			Питома вага банківського капіталу у ВВП	
	Структура банківських вимог до відповідних секторів економіки			
	Співвідношення строкових коштів та ВВП			
	Показники, що відображають ступінь впливу монетарних інструментів на банківську систему та її фінансову стабільність	Показники монетизації	Коефіцієнт монетизації	
			Показники структури грошової маси та бази	
			Кредитно-депозитна мультиплікація	
		Показники умови та рівня рефінансування банків	Ставка рефінансування	
Ставки та обсяги кредитування банків				
Коефіцієнт, що характеризує покриття середньозваженою процентною ставкою за кредитами банків ставки рефінансування				
Показники ефективності валютної політики		Валютне курсоутворення		
		Показники валютного регулювання та контролю		
Рівень показника	Вид	Підвид	Показник	
Прівень. Індикатори внутрішнього стану банківської системи	-	Показники, що відображають масштаб банківської системи	Показники капіталу та активів банківського сектора	
			Показники окремих видів пасивів та активів	
			Порівняльний аналіз результатів діяльності української банківської системи із зарубіжними	
		Показники, що характеризують насиченість ринку банківськими послугами	Показники концентрації банківського ринку	
			Показники забезпеченості регіонів країни банківськими послугами	
		Рентабельність банківської системи	Рентабельність активів банківського сектора	
	Рентабельність капіталу банківського сектора			
	Показники структури активів та пасивів	Банківська маржа		
Питома вага та динаміка активів банку				
			Питома вага пасивів банків та їх динаміка	

Зауважимо, що фінансова стабільність банківської системи та ефективне функціонування всіх елементів такої системи – не тотожні поняття. За допомогою інструментів фінансової стабільності можна оцінювати можливі дисбаланси та застосовувати відповідні коригувальні заходи для обмеження чи повного усунення диспропорцій розвитку банківської системи, викликаних такими дисбалансами.

Висновки. Таким чином можна констатувати важливість формулювання комплексного визначення поняття фінансової стабільності, що враховує взаємозв'язок та взаємозумовленість між реальним та фінансовим секторами економіки та вплив макроекономічної політики на показники банківського сектору. Забезпечення фінансової стабільності банківської системи є основою стабільності фінансової системи держави, яка, в свою чергу, створює підґрунтя для стабільності національної економіки. Фінансова стабільність банківської системи – це такий її динамічний стан, за якого вплив будь-яких шоків на окремі елементи чи систему загалом не заважає здійснювати ефективний перерозподіл фінансових ресурсів в економіці та забезпечувати якісне функціонування платіжної системи. Головними причинами фінансової нестабільності є фінансові кризи та їх різновид – банківські кризи.

Список літератури

1. Козюк В. В. *Монетарні проблеми функціонування глобальної фінансової архітектури : монографія / В. В. Козюк – Тернопіль : Астон, 2005. – 512 с.*
2. Allen W. *Defining And Achieving Financial Stability / Allen W., Wood G. // J Journal of Financial Stability. - 2006. - June. - P. 152-172.*
3. Chant J. *Financial Stability as a Policy Goal / Chant J. // Bank of Canada: Essays on Financial Stability, Technical Report. - 2003. - № 95.*
4. Davis E. *A Typology of Financial Instability / Davis E. // Oesterreichische Nationalbank (Central Bank of Austria). - Financial Stability Report. - 2001. - № 2. - P. 92-110.*
5. Mishkin F. *Global Financial Instability: Framework, Events, Issues / Mishkin F. // Journal of Economic Perspectives. - 1999. - Vol. 13. - № 4. - P. 3-20.*
6. Унковська Т.Є. *Системне розуміння фінансової стабільності: розв'язання парадоксів / Т.Є. Унковська // Економічна теорія. - 2009. - №1. - С. 14-33.*
7. Crockett A. *The Theory and Practice of Financial Stability / Crockett A. // Essays in International Finance. - Princeton, New Jersey : Princeton University, 1997.*
8. Foot M. *What is “financial stability” and How do we get it? / Foot M. // The Roy Bridge Memorial Lecture, Financial Services Authority. - 2003. - April.*
9. Martin P. *Financial Globalization and Emerging Markets: With or Without Crash? / Martin P., Rey H. - N.Y. : NBER, 2002. - (NBER Working Paper, № 9288).*
10. Schinasi G.J. *Defining Financial Stability / G.J. Schinasi // IMF Working Paper. International Monetary Fund. – 2004. – №187. – P.17-23.*
11. Довгань Ж. *Концептуальні засади дослідження фінансової стійкості банківської системи / Ж. Довгань // Зб. наук. пр. “Економічний аналіз”. – 2011. – Вип. 8. – Ч. 1. – С. 373–376.*
12. Степень К. *Передумови стабільності банківської системи України інституційний аналіз : наук. стаття / К. Степень. – Режим доступу: http://www.univ.rzeszow.pl/nauka/konferencje/rl_most/ukr/12-Stepien_szablon_UKR.pdf.*

-
13. Коваленко В. В. Науково-методологічні основи фінансової стабільності банківської системи та індикатори її оцінки / В. В. Коваленко // *Фінанси України*. – 2008. – № 7. – С. 111–122.
 14. Padoa-Schioppa T. *Central banks and financial stability: exploring a land in between: paper presented at the Second ECB Central Banking Conference “The transformation of European financial system”*. – Frankfurt-am-Main. – October, 2002.
 15. Solarz J. K. *Rozwój systemów bankowych, Biblioteka Menedżera i Bankowca* / J. K. Solarz. – Warszawa, 1996. – 123 s.
 16. Херреро Г. Иностранные банки и финансовая стабильность в новой Европе / Г. Херреро, Н. Симон // *Банки та банківські системи*. – 2006. – № 1. – С. 50–59.
 17. Шніка П. Питання фінансової стабільності в центральних банках // *Банки та банківські системи*. – 2007. – № 3. – С. 4–15.
 18. Барановський О. І. Банківська безпека: проблема виміру / О. І. Барановський // *Економіка і прогнозування*. – 2006. – № 1. – С. 7–26.
 19. Бахолдин А. А. Финансовая стабильность, денежно-кредитная политика и банковские риски / А. А. Бахолдин // *Финансы и кредит*. – 2007. – № 5 (245). – С. 59–61.
 20. Aziz J., F. Caramazza and R. Salgado. *Currency crises: in search of common elements* // *IMF working paper 00/67*. March 2000. – 150 p.
 21. *Financial Soundness Indicators: Compilation Guide*. - Washington D.C. : IMF, 2006.

References

1. Kozyuk V.V. (2005) *Monetarni problemy funkcionuvannya globalnoyi finansovoyi arxitektury*. Ternopil.
2. Allen W. (2006) Defining And Achieving Financial Stability *Journal of Financial Stability*, June, 152-172.
3. Chant J. (2003) *Financial Stability as a Policy Goal*. Bank of Canada.
4. Davis E. A (2001) Typology of Financial Instability. Central Bank of Austria. *Financial Stability Report*, 2, 92-110.
5. Mishkin F. (1999) Global Financial Instability: Framework, Events, Issues. *Journal of Economic Perspectives*, 4, 3-20.
6. Unkovska T. Ye. (2009) Systemne rozuminnya finansovoyi stabilnosti: rozvyazannya paradoksu. *Ekonomichna teoriya*. 1, 14 - 33.
7. Crockett A. (1997) *The Theory and Practice of Financial Stability*. Princeton University.
8. Foot M. (2003) What is “financial stability” and How do we get it? *The Roy Bridge Memorial Lecture, Financial Services Authority*.
9. Martin P. (2002) *Financial Globalization and Emerging Markets: With or Without Crash?* NBER
10. Schinasi G.J. (2004) Defining Financial Stability. *IMF Working Paper. International Monetary Fund*, 187, 17-23.
11. Dovgan Zh. (2011) Konceptualni zasady doslidzhennya finansovoyi stijkosti bankivskoyi systemy. *Zb. nauk. pr. “Ekonomichnyj analiz”*, 8, 373–376.
12. Stempyten K. *Peredumovy stabilnosti bankivskoyi systemy Ukrainy instyucijnyj analiz* Retrieved from: http://www.univ.rzeszow.pl/nauka/konferencje/rl_most/ukr/12-Stepien_szablon_UKR.pdf.
13. Kovalenko V.V. (2008) Naukovo-metodologichni osnovy finansovoyi stabilnosti bankivskoyi systemy ta indykatory yiyi ocinky *Finansy Ukrainy*, 7, 111–122.
14. Padoa-Schioppa T. (2002) *Central banks and financial stability: exploring a land in between*. Frankfurt-am-Main.
22. Solarz J. K. (1996) *Rozwój systemów bankowych*. Warszawa.
23. Xerrero G. (2006) Inostrannyje banky y fynansovaya stablynosti v novoj Evrope. *Banky ta bankivski systemy*, 1, 50–59.

-
24. Shpika P. (2007) Pytannya finansovoyi stabilnosti v centralnykh bankach. *Banky ta bankivski systemy*, 3, 4–15.
 25. Baranovs`kyj O.I. (2006) Bankivs`ka bezpeka: problema vy`miru. *Ekonomika i prognozuvannya*, 1, 7–26.
 26. Baxoldyn A.A. (2007) Fynansovaya stablynost, denezhno-kredytnaya polytyka y bankovskye rysky. *Fynansy i kredyt*. 5 (245), 59–61.
 27. Aziz J., Caramazza F. and Salgado R. (2000) *Currency crises: in search of common elements*. IMF working paper.
 28. *Financial Soundness Indicators: Compilation Guide* (2006), Washington